

Scheibe,
Medicus
utriusque
sexus
ad Just.
h. M. G. G. G. G.

1741.

M

IV

CAR

AP

M E D I C V S
V T R I V S Q V E S E X V S

A D

I V S T I N I A N I L . I I I . C . C O M M
D E L E G A T

I L L V S T R A T V S

A

C A R O L O A V G V S T O S C H E I B I O
Z I T T A V . L V S . M . C

L I P S I A E ,
A P V D V I D V A M I . G . B Ü S C H E L I I ,
M D C C L X X X I .

Ma 1738

EX
GO
MI

CA

C

tia a
animo
fectum
quum
nos an
dies e
tatem
mus,
solum
cui ne
contub
vfi fun
sumos ;

VIRO
EXPERIENTISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
GOTTL. FRID. RICHTERO

MEDICINAE DOCTORI AC ZITTAVIENSIS CI-
VITATIS MEDICO OBSTETRICIO NVPER
CONSTITVTO

S. D. P.

CAROLVS AVGVSTVS SCHEIBIVS.

Cui potius quam *TIBI* hunc qualem-
cunque libellum, omni quidem elegan-
tia atque ornatu destitutum prorsus, at ex
animo integerrimo *TIBI*que deditissimo pro-
fectum, *TVO*que nomini inscriptum, tradam;
quum permultos ante annos contractam inter
nos amicitiam sartam tectamque servare, et in-
dies eam magis magisque augere propter suavi-
tatem aequae ac utilitatem, quam ex ea percepi-
mus, indefesso studio allaborauimus. Non
solum enim idem litterarum doctrinae genus,
cui nos dicauimus consecrauimusque, idemque
contubernium, quo per plurimos abhinc annos
vsi sumus familiarissime, nos reddidit coniunctis-
simos; sed et animi *TVI* candor ac integritas,
A 2 quam

quam semper non sine admiratione suspexi, me
 ita TIBI conciliauit, ut magnam in eo felici-
 tatis humanae partem, quae prorsus nulla cen-
 senda esset, si dulcibus amicorum colloquiis ju-
 cundaque eorum priuaremur consuetudine, col-
 locauerim. Quae ipsa amicitia, sensu laetitiae
 liquido impraegnata, maiora capere incrementa
 et ad tantam magnitudinem jam progredi vide-
 tur, ut sese non continere patiatur, sed proderet
 velit euentissima documenta singularis illius
 amoris, quo TE hucusque complecti mihi li-
 cuit. Nam qui fieri possit, ut ego sileam,
 quum TE non solum doctoris gradu ornatum
 decoratumque salutare possim, sed etiam TIBI
 de muneris in te collati grauitate ac dignitate
 fausta quaeuis teneat precari. Probe autem
 quum intellegerem me non esse eum, qui officio
 hoc ita defungi possit, ut TVAE expectationi
 et mutuo satisfiat amori, illud medico meo
 vtriusque sexus iniunxi, ut TE compellat,
 meoque nomine TIBI declaret, animum meum
 tam mirifice esse, et ob honores promeritos, et ob
 praef
 nificen
 missan
 nere,
 tamen
 Admi
 que u
 mea v
 rimun
 ctum e
 affectu
 animo
 riserit
 monea
 ipseus
 quum
 dam p
 medic
 que op
 tudiner
 auctam
 aegris
 praef

praefecturam artis obstetriciae, *TIBI* ex munificentia amplissimi Senatus Zittaviensis commissam, affectum, ut, si incredibili orationis genere, ac ingenio paene diuino praeditus essem, tamen orando complecti gaudium minime queam. Admittas igitur illum pro me dicentem, facilesque illi, precor, praebeas aures, et, si quid mea valent apud *TE* vota, valebunt autem plurimum, ipsum in *TUAM* recipias tutelam; afflictum enim senties quam maxime, atque iniuria affectum, erigas velim depressum, bonoque esse animo jubeas, et, si ipsi mea defensio neque ariserit, neque profuerit, illum amicissime admoneas rogo, ipsique dicas, meam voluntatem ipsius commodis aliquo saltem modo inseruiendi, quum viribus destitui videar, non esse improbandam penitus. Praeterea meo sexus vtriusque medico imperavi, ut *TUI* gerat curam, suaque opera studiisque vacillantem *TUAM* valetudinem fulciat, sultam firmet, firmatam augeat, cunctamque felicissimam esse jubeat, sic enim aegris salutem afferes, quamplurimis vitam pro-

A 3

longa-

longabis, grauidas solatio eriges, easque ita
 TVO auxilio exhilarabis, ut TE praedicare
 felicissimum, deque TVAE salutis et incolumita-
 tis perpetuitate aeternum numen ardentissimis
 precari votis ne ullo quidem desinent tempore.
 Quod reliquum est, hoc abs TE peto, ut, et dis-
 cessum ab hac dulcissima Musarum sede parans,
 animo TVO a me discedas nequaquam, sed mei
 memoriam comitem TVAM esse jubeas ubique,
 meque TIBI semper habeas commendatissimum
 amicissimumque. Scr. Lips. d. XXI. Jun. A.
 R. S. CICIDCCCLXXXI.

MEDI-

MI

N

ad q
tion

HEN

quip

detr

re,

dios

nisus

si tar

tur,

amic

med

quos

RVM

1) I

2) I

3) V

MEDICVS VTRIVSQUE SEXVS.

---

§. I.

Consilium scriptiois.

Magni sane fuit momenti illa controuersia olim agitata feruide et acriter de medicorum apud veteres Romanos, ad quos et obstetrices quidam retulere, conditione, cuiusque auctor, vti quidem videtur, HENR. CORN. AGRIPPA ¹⁾, fuisse perhibetur, quippe qui omni studio medicorum honoribus detrahere, artisque salutaris dignitatem imminuere, etsi fieri potuisset, illius corruscantes radios, a Phoebos ipso acceptos, extinguere ananisus est. Prouti autem fieri solet, vt omnia, si tantummodo nouitate quadam commendentur, etsi alias sint ineptissima, suos nanciscantur amicos ac patronos, sic quoque ficta illa totius medicinae conditio defensores consequuta est, quos nominare sufficiet, videlicet TH. DEMPSTERVM ²⁾, ANT. BORREMANNVM ³⁾, IOH. GOTTL.

A 4

HEI-

1) De incertitudine et vanitate scientiar. c. 82. sqq.

2) In not. ad Rosini Antiquitt. Rom. L. II. c. 17.

3) Varr. lectt. c. 15. p. 178. sqq.

HEINECCIUM ⁴⁾, AEGIDIUM MENAGIUM ⁵⁾,
 LAUR. PIGNORIVM ⁶⁾, SAM. PITISCVM ⁷⁾, AL.
 RVD. VAN WAAY ⁸⁾, alios. Hisce tamen sese
 opposuerunt strenue et ingenue DAN. VIN-
 KIVS ⁹⁾, DAN. CLERICVS ¹⁰⁾, LVD. CHRIST.
 CRELLIVS ¹¹⁾, CHRISTO. WOLLIVS ¹²⁾, IOH.
 HENR. MEIBOMIVS ¹³⁾, SAL. CELLARIVS ¹⁴⁾,
 IOS. LAVRENTIVS ¹⁵⁾, alii. Per septuaginta
 dein annos omnia de hoc dissensu pacata fuere,
 nisi quod in Belgio iterum lis excitata breui
 tempore componeretur. Tandem in Anglia
 FRANC.

- 4) In Antiquitt. Rom. Iprud. illustr. L. I. Tit. XV.
 p. 252. sqq.
- 5) In Iuris ciuil. amoenit. c. 35. p. 229.
- 6) Comm. de feruis, p. 71.
- 7) In Not. ad Sueton. Caes. c. 4. et in Lexico An-
 tiqq. Rom. voce Medicus.
- 8) In. diss. ad L. XXVI. π . de operis libertorum.
- 9) Amoenit. philologico-med. Sect. III. c. 6. §. 1.
 p. 434.
- 10) Hist. de la Medecine P. III, L. I. cap. 2. pag. 16.
 sqq.
- 11) In diss. de Antonio Musa, Augusti Imp. Medi-
 co §. 6.
- 12) De honoribus medicorum apud vet. §. 21. sqq.
- 13) Comm. in Magni Aur. Cassiodori formulam co-
 mitis archiatror. p. 10. sqq.
- 14) De origg. et antiquitt. Med. c. VI. §. 3. sqq. cf.
 Cph. Cellarii dissertt. acad. p. 264.
- 15) In Iac. Gronouii Thes. Antiquitt. Grr. T. IX.
 p. 625.

FRANC. ROBORTELLVS¹⁶⁾ denuo controuer-
 siam reduxit, cui tamen LAEVIN TORREN-
 TIVS¹⁷⁾ et FVLV. VRSINVS¹⁸⁾ mascule sese op-
 posuerunt, ISAAC CASAVBONVS¹⁹⁾ autem pe-
 nitus ipsam confecit. Gliscentes vero sub cine-
 ribus scintillae huius contentionis rursus stu-
 dio FRID. BOECKELMANNI²⁰⁾ Lugduni Bata-
 vorum excitatae magno cum fragore erupere,
 ille siquidem oratione habita medicos obiter
 perstrinxerat. Iussu igitur medicorum CAR.
 DRELINCVRTIVS²¹⁾ causam oratione Lugd. Bat.
 CIOIOCLXXI. habita defendendam sustinuit.
 Sed quinque annis post Lugduni Batauorum li-
 bellus inscriptus: *Medicus Romanus seruus sexa-*
*ginta solidis aestimatus*²²⁾, cuius auctor aequae
 BOECKELMANNVS fuisse perhibetur, prodiit.
 Per dimidium dein seculum nulli exstitero mo-
 tus, donec in Magna Britannia de nouo lis in-
 ciperet;

A 5

16) Gottl. Stollii Hist. der Gelahr. p. 120.

17) In Comm. ad Sueton. Caesar. p. 708.

18) In Fragmm. historicorum ab Ant. Augustino col-
 lectis, Antw. 1595 p. 464.

19) Ad locum Suetonii laud.

20) In orat. qua medicos sexcentos annos Roma
 pulsos asseruerat.21) In apologia medica, qua depellitur illa calumnia
 medicos sexcentis annis Roma exulasse, L. B. 1621,
 2da ed. 1672.22) Prodiit Lugduni Batau. 1671, iterum 1681. re-
 cusus cum Ioh. Frid. Iugleri libello de nundina-
 tione seruorum apud vett. Lips. 1748.

ciperet; nam RICH. MEADIVS ²³⁾ anno
 CIOIOCCXXIII. oratione in GVIL. HARVAEI
 memoriam habita honores medicinae eleganter
 defendit, et publici juris cum *disquisitione de*
medicis antiquo Smyrnaeorum argento aereque
celebratis illam fecit orationem. Vix autem scri-
 ptum hoc prodierat, quum in Anglia CONYERS
 MIDDLETONIVS ²⁴⁾ illud impugnare tentaret,
 atque biennio post reuera publice aduersaretur.
 At reperti sunt viri grauiissimi, qui omnibus mo-
 dis MIDDLETONII stratagemata irrita studue-
 runt reddere, vnde potissimum Triumviri, sup-
 pressis tamen nominibus, *notas breues, respon-*
sionem, atque *animaduersiones* consignarunt li-
 teris, quibus tamen opposuit MIDDLETO-
 NIVS ²⁵⁾ sese. Dubenii etiam, quod est oppi-
 dum prope Lipsiam, IOH. CHRIST. WOLFIUS ²⁶⁾
 et

23) In Orat. anniuersaria Harueiana; in theatro
 regii medicorum Londinensium collegii habita ad
 d. XVIII. O&. CIOIOCCXXIII. Adiecta est diff.
 de nummis quibusdam a Smyrnais in medicorum
 honorem percussis, Lond. 1724. recusa L. B. 1725.

24) In libro, de medicorum apud vet. Romanos
 degentium conditione, quo contra viros Cell. Iac.
 Sponium et Rich. Meadium feruilem eam fuisse
 ostenditur, Cantabr. 1726.

25) In dissertationis de medicorum Romae degen-
 tium conditione ignobili et feruili, contra ano-
 nymos quosdam notarum breuium, responsionis
 atque animaduersionis auctores, defensione, Canta-
 brig. 1727. Part. I.

26) In Apologia medicorum laudata in Nouell. litt.
 Lips. 1727. sed non typis exscripta.

et IOH. WARDIVS ²⁷⁾ Londini, aciem aduersus MIDDLETONIVM instruere voluerunt. Tandem de pace restituenda cogitavit CAR. LA MOTTE ²⁸⁾, atque in Anglia bellum illud literarium exstinxit. In Belgio postea DAN. VINKIVS ²⁹⁾ et in Germania IOH. HENR. SCHVLZIVS ³⁰⁾, patroni causae medicorum exstiterunt, ipsorumque rationibus ita consuluerunt, vt per longum tempus omnia pacata esse viderentur. Igitur IVL. CAR. SCHLAEGERVS ³¹⁾ historiam huius controuersiae fusius, atque curatius contexuit. Itaque per plurimos annos illa composita ac quasi sepulta fuit: at eandem reuocatam, resuscitatam ac denuo anno MDCCCLXXIX. in Italia agitatam ex *Commentariis de rebus in scientia naturali et medicina gestis* cognouimus ³²⁾; BIANCONIVS ³³⁾ enim tacite

- 27) In dissertationis Middletonii de medicorum Romae degentium conditione ignobili ac seruili defensione examinata, quae tamen ex Nou. litt. Lips. 1728. p. 606. relatione numquam prodiit.
- 28) In an Essay vpon the state et condition of Physicians among the ancients. Lond. 1728.
- 29) In Amoenitt. philologico-med. p. 528.
- 30) In Excurfione in antiquitates ad serui Medici apud Graecos et Romanos conditionem eruendam. Hal. 1753.
- 31) In Historia litis de medicorum apud vett. Romanos degentium conditione. Helmst. 1740.
- 32) Vol. XXIV. Part. II. 1781. p. 353. in not. *
- 33) In Sendschreiben über den Celsus, im 8. Sendschreiben.

tacite hoc innuit de magni nominis medicis data occasione verba faciens, et ex M. IOS. BENVENUTI³⁴⁾ singularis libelli recensione intelleximus: quum autem is liber in nostras manus nondum peruenerit, et summa huius contentionis in interpretatione legis Iustinianae versetur, missis reliquis argumentis ea super hac re pro modulo virium proferre conamur, quae aliquid ponderis habere nobis visa sunt.

§. II.

Interpretatio legis Iustinianae.

Qualis autem medicus vtriusque sexus sit, dum demum, si verum et genuinum sensum verborum legis, quae huc potissimum spectant, cetera siquidem non curamus, eruendo euoluerimus, patebit optime; vnde ipsum audiamus IUSTINIANI³⁵⁾ edictum: *Sancimus in omnibus huiusmodi casibus rei iudicem fortunam esse, et sortem inter altercantes adhibendam: ut quem fors praetulerit, is quidem habeat potestatem eligendi, caeteris autem aestimationem praestet contingentium eius partium, id est, seruis quidem et ancillis maioribus decem annis, si sine arte sunt, viginti solidis aestimandis: minoribus vero decem annis, non amplius quam in decem solidos*

34) Eius libellus della condizione de' medici presso gli antichi, Pereuse et Romae, apud Settarium, 1779. prodit.

35) L. III. C. Comm. de Legat.

solidos computandis. Sin autem artifices sunt, usque ad triginta solidos aestimatione eorum procedente, siue masculi, siue feminae sint: exceptis Notariis et Medicis vtriusque sexus; quum Notarios quinquaginta solidis aestimari velimus, Medicos autem et obstetrices sexaginta, etc. Legis verba si spectamus, quae ad rem nostram praeprimis faciunt, medicus vtriusque sexus ad *artifices* refertur, qua denominatione nihil aliud innuitur, quam medicum Iustiniani ex regulis artis exercuisse medicinam, quem vulgo praedicum vocamus. Is medicus dicitur siue *masculus*, siue *femina*, *seruus* et *ancilla*, *medicus* et *obstetrix*, quae nomina eandem prorsus rem in Iustiniani edicto designare videntur. Hac quidem ratione de nobis actum esset, nam aperte de medicis seruili conditioni addictis loquitur Imperator. Concedimus sane vltro Romanos in suis familiis habuisse multos, qui licet medicinam exercuerint, locum tamen seruitutis tenuerint inhonestum: sed non exinde colligendum est, omnes omnino medicos, seruos, vniuersamque obstetricum cohortem ancillas fuisse. Egrege enim falluntur, et misere impingunt in regulas logicas et juris, qui leges speciales ad omnes pertinere contendunt, nam in dialectica instruimur a particulari ad vniuersale non valere consequentiam; et in regulis juris haec duo etiam probe sunt consideranda, primum, posito vno non tolli et negari alterum, alterum, exceptiones in omnibus legibus

legibus locum habere. Vnde inferimus primum quod concernit, et medicos fuisse et seruos, et ingenuos, prius probat haec lex, posterius idem IUSTINIANVS ³⁶⁾ coniungens medicos cum aliis, qui ad ingenuos referebantur: *Item Romae Grammatici, Rhetores et Medici, qui in patria sua has artes exercent — a tutela et cura habent vacationem.* Quis quaeso autem probare aut asserere saltem audeat, vel Grammaticos et Rhetores fuisse seruos, vel seruis quoddam jure Romano competiisse jus tutelae et curae? Antiquitatum Romanarum ignarissimus et expertissimus is esset censendus, qui eo infaniae progressus tale quid statuatur, solusque VIPIANVS ³⁷⁾ omnem super hac re dubitationem ex animo penitus potest euellere, docens, *seruos jure ciuili pro nullis haberi.* Sed idem IUSTINIANVS ³⁸⁾ excipere medicos quosdam ab hac lege iubet: *praeterea, si medicus qui seruum tuum secuit, dereliquerit curationem eius et ob id mortuus fuerit seruus, culpa reus erit.* Si omnes medici Romani serui fuerint, cogitur ex his verbis, eos ne debuissent et ne potuissent quidem derelinquere alios seruos ipsorum curae traditos, propter dominium heris suis concessum, quo vi ad officia erant adigendi

36) L. I. Tit. XXV. Instit. de excus. Tut. vel curat. §. 15. et Theophilum ad h. l. p. 110.

37) De regulis Iur. §. 32.

38) Institut. L. IV. Tit. III. §. 6.

gen
reus
fit
ritia
dicu
secu
rit.
sem
obti
fus
stitu
tus,
citu
se c
omn

vltr
veri
re p
hic
ces
tuur
esse
star
hern

39)
40)
T

gendi. Sic quoque ex *Lege Aquilia* ³⁹⁾ culpa reus, quae in liberos tantum cadit, peccato suo fit medicus; quod haec verba innuunt: *Imperitia quoque culpa adnumeratur, veluti si medicus ideo seruum tuum occiderit, quia male eum secuerit, aut perperam ei medicamentum dederit.* Ergo quoque actio legis Aquiliae, quae semper est ex delicto vero, hic in quasi delicto, obtinet locum, qua vero ratione actio aduersus seruum, qui pro nullo habetur, possit institui non video, quum non imperio magistratus, sed domini subsit voluntati. Vnde efficitur medicos Romanos non omnes seruilis fuisse conditionis, adeoque hanc legem non sine omni exceptione esse accipiendam.

§. III.

Medicus utriusque sexus qualis.

Differre medicum nostrum ab aliis medicis vltro nobis vnusquisque concedet, qui cogitauerit, adiectas voces *utriusque sexus* a legislatore prudentissimo non absque causa et precario hic conspici. Ambiguitate autem laborare voces *utriusque sexus*, quae discrimen constituunt, videntur; primo siquidem obtutu potest esse medicus talis, qui Tiresiae ⁴⁰⁾ vatis ad instar vtrumque expertus sexum, aut, qui fuit hermaphroditus siue androgynus, aut demum
qui

39) Ibid. §. 7.

40) Vide Hyginum, Fab. 69 et 75. et Phlegontis Tralliani Opuse. c. 4.

qui artis salutaris praesidio et masculis et mulieribus inferuire voluit quam maxime. Verum vagas et latius patentes has dictiones ipse IUSTINIANVS explicat, *masculos et feminas, seruos, ancillas ac obstetrices* nominans, de causa certe nostra actum esset, si omnes medici tales fuerint, quales a Iustiniano in hac recensentur lege. Sed non solum Iustinianus disertis verbis in locis §. II. laudatis docuit inter medicos ipsos apud veteres magnum intercessisse discrimen, et res ipsa loquitur, et antiquitates, quibus omnis fides est habenda, luculentissimis testimoniis commonstrant, atque ex monumentis satis superque euincunt. Quemadmodum enim Iustinianus medicos in vniuersum appellat, sic is vim inferret haud dubie minus exigam Imperatoris verbis, statuendo, indicari talem, qui non partem medicinae excoluit, sed vniuersam sibi quodlibet morbi genus sanandi comparauit scientiam, et qualis fuit CLAVDIVS AGATHEMERVS, de quibus *marmora Oxoniensia* 41) sic habent.

ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΙΗΤΗΡ ΑΓΑΘΗΜΕΡΟΣ ΕΝΤΑ-
 ΔΕ ΚΕΙΤΑΙ
 ΠΑΝΤΟΙΗΣ ΔΕΔΩΩΣ ΚΡΑΙΠΝΟΝ ΑΚΕ-
 ΣΜΑ ΝΟΣΟΥ
 ΞΥΝΟΝ ΤΟΥΤΟ ΔΕ ΜΟΙ ΚΑΙ ΜΥΡΤΑΛΕΙ-
 ΣΑ ΣΥΝΕΥΝΩ
 ΜΝΗΜΑ ΜΕΤ' ΕΥΣΕΒΕΩΝ ΔΕΣΜΕΝΕΝ
 ΕΛΥΣΙΟΙ

Claudius

41) In Marq. Gudii Inscriptt. ΙΘΘΘΘΧΙΙΙ. 4.

Nam
 cogn
 lissim
 struct
 tis vi
 nioni
 se fir
 quale
 fueru
 scrips
 rem
 aptum
 causa
 'H δὲ
 νόσου
 τα δ'
 μῶν ἰ
 ὀδόντε
 νέων
 est dis

42) In

*Claudius Agathemerus medicus hic jaceo
omnigeni qui cognoueram praesentissimum re-
medium morbi,
commune hoc mihi est, et quae Myrtalae
coniugi
monumentum, cum piis autem nos sumus in
Elyfio.*

Nam talem amplissimam rerum medicarum cognitionem quomodo seruus, subsidiis nobilissimis destitutus, neque magno apparatu instructus chirurgico, consequi potuerit, argumentis vix est euincendum. Itaque ei faueo opinioni, medicos in hac lege commemoratos fuisse singulorum morborum medicos singulos, quales apud Aegyptios olim fuere, et cui consuetudini Graeci Romanique eo lubentius subscripserunt, quo magis intellegebant, hunc morem proficuum morbisque sanandis apprime aptum esse. Inprimis huiusce rei probandae causa prouoco ad HERODOTVM ⁴²⁾ dicentem: Ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ τὰδε σφί δέδασαι. Μιῆς νόσου ἕκαστος ἰητρός ἐστὶ, καὶ οὐ πλεόνων. Πάντα δ' ἰητρῶν ἐστὶ πλέα. Οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατασέασι, οἱ δὲ κεφαλῆς, οἱ δὲ ὀδόντων, οἱ δὲ τῶν κατὰ γῆδυν, οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νόσων. *Medicina apud eos hunc in modum est distributa, ut singulorum sint morborum medici,*

42) In Euterpe L. II. 74. p. 141.

di i, non plurium. Itaque omnia referta sunt medicis. Alii enim sunt oculorum, alii capitis, alii dentium, alii alui partium, alii morborum occultorum. Graecos huic ritui sese accommodasse vberius probat WESSELINGIVS⁴³⁾, tandemque Romani fauerunt quoque huic consuetudini; quare MARTIALIS⁴⁴⁾ sic cecinit:

*Totis, Galle, jubes tibi me seruire diebus,
Et per Auentinum ter quaterque ire tuum.
Eximit aut reficit dentem Cassellius aegrum,
Infestos oculis vris Higyne pilos,
Non secat et tollit stillantem Fannius vuam,
Tristia seruorum stigmata debet Heros,
Enterocelarum fertur Podalirius Hermes.*

Qui sanet ruptos, dic mihi, Galle, quis est?

Quod et confirmat SCRIBONIVS LARGVS⁴⁵⁾, multos, ait, animaduertimus vnus partis sanandi scientia medici plenum nomen consequutos. Igitur singulorum morborum medicos seruilis conditionis quosdam fuisse haud inficior, nihilo tamen secius temerarium foret et aduersus omnis historia antiquitatisque fidem peccaremus, si asserere velimus, omnes omnino medi-

43) Obs. de veterum medicis oculariis in Vol. III. Act. Societ. Lat. Ien. p. 48.

44) Epigr. Libr. X. epigr. 57.

45) De composit. medicam. in praef. p. 5.

cos
VIR
gent
et an
mos.
M. I
nam
ratur
sus a
lio, s
de r
CEL
matis
non
tot ta
de in
tum
seruis
nis c
46) H
P. II
47) D
c. 4
48) V
fuffe
la M
ayen
curi

cos fuisse seruos. Libros enim CICERONIS, VIRGILII, HORATHI, OVIDII, aliorumque legentibus non obscurum esse potest, hos viros et artis medicae et medicorum fuisse amantissimos. Quid quod *Archagathum* L. Aemilio et M. Liuii COSS. Romam venisse, ibi medicinam exercuisse et ciuitatis iure fuisse condecoratum ex PLINIO *Secundo* ⁴⁶⁾ constat. Morosus adeo CATO ⁴⁷⁾ commentarium, quo *mederi filio, seruis, familiaribus* voluit, conscripsit. Quid de THEMISONE, ANTONIO MVSA, atque CELSO dicam ab Imperatore AVGVSTO ita admatris, vt eorum consiliis, ope, familiaritate non vteretur solum saepissime, sed etiam eos tot tantisque afficeret honoribus, quos optime de imperio, patria et ciuitate merentibus tantummodo conferuntur. Ergo non tantum a seruis ⁴⁸⁾, sed etiam a liberis et a ciuibus Romanis culta, exercita et ad summum laudis fastigium

B 2

46) Hist. Nat. L. XIX. c. 1. le Clerc Hist. de la Med. P. II. L. III. c. 1. p. 382.

47) De R. R. c. 156. 157. 160. Plin. H. N. L. XIX. c. 4. et 8.

48) V. Sponium in diff. qu'il n'est pas vray, que ce fussent seulement des esclaves, qui pratiquassent la Medecine à Rome, ni que les Medecins en aient jamais été bannis. Exstat in Recherches curieuses d'antiquité, p. 149.

gium euecta est ars medica. Diuinus PLATO⁴⁹⁾ scriptum reliquit, medicos, et liberos, et seruos fuisse, et posteriores *ὑπὸ γέρας* priorum. Ingenuos autem viros L. Arruntium Sempronianum, C. Calpurnium et L. Fontejum Fortem⁵⁰⁾ lapidum inscriptiones produnt. Neque haec nobis sufficere videntur ad rem nostram stabiliendam fulciendamque, plura etenim etiamnum producere possumus rei nostrae fauentia. IVSTINIANI⁵¹⁾ siquidem temporibus certum numerum medicorum ordinario- rum Romae degisse atque collegium quoddam, ab ordine conductum, constituissè, ex his verbis patet: *medici, qui in patria sua has artes excercent, et* INTRA NUMERVM SVNT; et adeo scholam medicorum Romae⁵²⁾ floruisse inscriptio Romae ad D. Sebastiani reperta commonstrat:

M. LIVIO CELSO TABVLARIO
SCHOLAE MEDICORVM
M. LIVIVS EVTYCHVS
ARCHIATROS OLL. D. II
INFR. PED. IIII

Huic

49) Plato de Legib. L.IV. p. 720.

50) V. Th. Reinesii Syntagma inscriptt. antiqq. Cl. XI. n. 3 et 4. et Iani Gruteri Corp. Inscriptt. p. 634. n. 1.

51) Instit. L. I. Tit. 25. §. 15.

52) Vide Hier. Mercurial, de arte Gymnast. L. I. c. 7. p. 27.

Hu
cur
mar

et in

Qui
fine
CHI
diue
viro53)
Li

54)

55)

56)

M
cip
Go
eo
da

Huic scholae praefectus constitutus est, qui *decurio medicorum*, et *supramedicos* dicitur in hoc marmore ⁵³⁾

M. *Liuius*

BOETH*ius*

DEC*urio*

MEDICORUM

et in isto ⁵⁴⁾

M. LIVIVS

LIVIAE. L. ORESTES

SVPRA MEDICOS

Quibus nominibus *archiatros* appellatos non sine ratione arbitratur I. ERN. IMMAN. WALCHIVS ⁵⁵⁾. Quamquam autem de archiatis in diuersas abeant partes doctissimorum sententiae virorum ⁵⁶⁾, tamen vti WALCHIVS probe suspi-

B 3

catur,

53) V. GORII columbarium libertorum et seruorum Liuiae Augustae p. 121. N. LXXV.

54) Ibid. p. 122. N. LXXVI.

55) Vide Sigillum medici ocularii Rom. p. 9. not. g.

56) Sic Annibal. de Abatibus Oliuerius in nott. ad Marm. Pisaur. p. 152. archiatros medicorum principes dictos vult, consentiente Pignorio de feruis. Gothofredus ad l. 4 C. Theod. de med. et prof. eos sic appellatos censet, qui vel principi operam dabant, vel in principibus vrbibus, Roma nimirum

catur, fuerunt tamen ii publica auctoritate a decurionibus electi, legitime constituti et salario publico honorati, a quibus *parabolani* et *periodeutae*, aliique distincti fuere, qui suo periculo exercebant medicinam, et quorum conditionem functionesque jam fusius explicare super vacuum esse videtur. Quos quidem archiatros nemo sana incorruptaque praeditus mente feruos fuisse adstruere audebit, praeprimis quum in *Codice Theodosiano* ⁵⁷⁾ medicorum ordini multas neque contemnendas immunitates ex decretis Imperatorum *VESPASIANI* ⁵⁸⁾, *HADRARIANI* ⁵⁹⁾, *ANTONINI PII* ⁶⁰⁾, *CONSTANTINI MAGNI* ET *IULIANI* ⁶¹⁾ esse concessas cognoscamus,

rum et Constantinopoli medicinam facitabant. Fabrettus vero in inscr. dom. c. 4. p. 301. existimat, archiatros vel medicos absolute eos ferme dictos fuisse, qui non medici partiales essent, sed vniuersam medicinam exercerent et callerent, quum archiatri expressi distinguantur in libro 6. C. de profess. ibi: medicos et maxime archiatros.

57) Integer de his exstat Titulus in Cod. Theodos. L. XIII. Tit. III. de medic. et prof. Tom. V. p. 39. vbi simul docetur et inter ipsos archiatros magnum intercessisse discrimen, et virgines Vestales etiam singulos suos habuisse medicos.

58) Leg. vlt. §. vlt. π. de muner. et honor.

59) Leg. 6. §. 2. π. de excusat.

60) L. 6. Cod. de profess. et med.

61) In Opp. p. 398. B.

mus, quae non nisi ingenuis et maxime honoris cultu deuenerandis debentur viris. Itaque quae hucusque a nobis prodita disputataque sunt, eo potissimum consilio dicta sunt, vt cognoscamus atque perspiciamus, et temporibus antiquissimis conditionem medicorum in Romana republica fuisse diuersam, ingenuos eam coluisse, libertos ipsi operam nauasse, sed etiam seruos arti medicae, praepriis vilioribus functionibus peragendis, suum consecrassse studium, et omnem in ea propemodum consumsisse operam. Sed et heros ipsos pro suo erga medicinam amore in sua familia aegris, quid quod et seruis aegrotantibus opem tulisse non insulsum ineptumque, sed veritati consentaneum esse, aut saltem proxime accedere videtur.

§. IV.

Obstetrices ad medicos utriusque sexus pertinere.

In lege Iustiniana pari passu cum medicis ambulant obstetrices, easque et seruilis fuisse conditionis Legislator disertis innuit verbis: at non in vniuersum haec de omnibus pronuntiasse Iustinianum obstetricibus, quilibet mihi largietur vltro, qui aequa lance conditionem obstetricum in antiquissimis ponderauerit temporibus, et qui in earum originem inquisuerit cu-

ratius. Iam nihil dicere attinet de obstetricibus Aegyptiorum a scriptoribus codicis sacri commemoratis, et propter religionem commendatis quam maxime. Harum conditionis penitius cognoscendae cupidos amando ad GOTTL. FRID. GVDII ⁶²⁾, IOH. FRID. WEISENBORNII ⁶³⁾, FRID. GVIL. KRAFTII ⁶⁴⁾, et ZACH. PLATNERI ⁶⁵⁾ peculiare de hoc argumento libellos. Cardo potius causae nostrae in eo vertitur, vt demonstremus, nobiliores etiam feminas artis obstetriciae et fuisse studiosissimas, et vere illam exercuisse. Incunabula huius artis inquirentibus statim sese offerunt leges Atheniensium, quibus cautum fuit, vt viri tantum artem obstetriciam discerent, atque colerent et ad vsus transferrent, feminae autem prorsus ab huius exularent artis exercitio, et cultu omnino abessent. Verum enim vero alia fuit sequioribus temporibus obstetriciae artis facies, quum virgo quaedam Attica incredibili erga medicinam flagrans amore, eamque addiscendi cupiditate tanta incensa, praecipuam in eo nauavit operam, vt grauidas mulieres felici

62) De Hebraearum obstetricum origine, Lips. 1724.

63) De falsiloquentia obstetricum Hebraearum, Iennae, 1703.

64) De pietate obstetricum etc. Ien. 1744.

65) De arte obstetricia veterum, Lips. 1745.

ci cum successu curaret. Historia sane elegans ab Hygino ⁶⁶⁾ ita commemoratur: *Antiqui obstetrices non habuerunt, unde mulieres verecundia ductae interierant: Nam Athenienses cauerant, ne quis seruus aut femina artem medicam disceret: Agnodice quaedam puella virgo concupiuit medicinam discere, quae quum concupisset, demtis capillis, habitu virili se Hierophilo cui-dam tradidit in disciplinam, quae quum artem didicisset, et feminam laborantem audisset, ab inferiore parte veniebat ad eam: quae quum credere se nolisset, aestimans virum esse, illa tunica sublata, ostendebat se feminam esse: et ita eas curabat. Quod quum vidissent medici, se ad feminas non admitti, Agnodicem accusare ceperunt, quod dicerent eum glabrum esse et corruptorem earum, et illas simulare imbecillitatem. Quo cum Areopagitae concedissent, Agnodicem damnare ceperunt, quibus Agnodice tunicam alleuauit, et se ostendit feminam esse. Et validius medici accusare ceperunt, quare tum feminae principes ad iudicium conuenerunt, et dixerunt: Vos coniugis non estis, sed hostes: quia, quae salutem nobis inuenit, eam damnatis. Tunc Athenienses legem emendarunt, vt ingenuae artem discerent.* His quoque suum cal-
 B 5 culum

66) Fabul. CCLXXIV. p. 201. et Polyc. Frid. Schacher de feminis ex arte medica claris, §. 10. p. 10 sq.

culum addidit CLERICVS ⁶⁷⁾ hunc in modum: *La peine, que la plûpart des femmes se font de découvrir aux Mediciens certaines maladies se-crettes, les a obligées de long tems à chercher d'autres femmes, à qui elles pussent en faire confiance, et qui pussent les soulager. On a voulu anciennement leur disputer ce droit; et on s'est opposé en quelques lieux à cet etablissement. Vne ancienne Loi des Atheniens defendoit aux Esclaves et aux Femmes de se mêler de la Medecine, jusque là, que le métier d'accoucher, qu'ils jugeoint dépendant de cet art, ne pouvoit être exercé, que par des hommes. Mais quelques vnes des Dames Atheniennes ayant mieux aimé mourir, que de souffrir, que des hommes les accouchassent, on dit, qu'une d'entr'elles, nommée Agnodice, qui avoit apris la medecine, et l'art d'accoucher d'un nomme Herophile, s'avisa de se travêtir pour secourir les autres; ce qui ayant été decouvert, obligea les Atheniens à faire vne autre Loi, qui permettoit aux femmes de condition libre d'apprendre la Medecine. Post Agnodices tempora plures feminae in arte obstetricia inclaruere apud Graecos, inter quas tantummodo ASPASIAM ⁶⁸⁾ nominare*

67) Histoire de Med. p. 432.

68) Vide Petr. Bayle in Diction. crit. sub hac voce, et Anonymi histoire des deux Aspasiaes à Amsterdam 1737. sed Aerii Aspasia probe ab illis distinguenda et junior esse videtur.

nare
exsta
tibus
mensu
vteri
sa et
Quor
omni
demon
alean
bilior
ficuti
non
se fen
cepti
que
latam
illam
medi
pe q
obste
Rom
artis
veru
res.
tiden
ram
quar

69)
10
70)

dum: nare liceat, cuius fragmenta apud AETIVM ⁶⁹⁾
 exstant, de cura praegnantibus, et aegre parien-
 tibus adhibenda, de foetum corrumpentibus, de
 mensruis suppressis, de reclinacione, et recursu
 vteri, de cura circa vteri nomas, de hernia aquo-
 sa et varicosa mulierum, de condylomatibus.
 Quorsum autem haec disputo? Quorsum haec
 omnia? Nullum alium sane in finem, quam vt
 demonstramus argumentis extra dubitationis
 aleam positis, artem obstetriciam a feminis no-
 bilioribus penes Graecos cultam ad Romanos,
 sicuti vniuersam medicinam, peruenisse, ibique
 non solum ab ancillis, prouti lex Iustiniani prae-
 se fert, quae in hoc casu vtique admittit ex-
 ceptiones, sed et a nobilioribus esse cultam at-
 que ad vtilitatem sexus sequioris ab ipsis trans-
 latam. Possem hic CLEOPATRAM, principem
 illam feminam, ab Antonio adamatam, et in arte
 medica clarissimam, primo nominare loco, quip-
 pe quae procul dubio ex penu suo medico et
 obstetricio etiam thesauros medicos feminarum
 Romanarum satis abunde ditauit, suoque fonte
 artis medicae limpido riuulos earum inundauit;
 verum paucas tantum proferam rei meae fauen-
 tes. PLINIVS ⁷⁰⁾ nominat *Laidem* et *Elephan-
 tidem*, quae multa de abortu prodidere; *Soti-
 ram* obstetricem propter curam tertianarum et
 quartanarum celebratam, *Olympiadem Theba-
 nam*

69) Tetrabibl. IV. Serm. IV. c. 12. 18. 51. 77. 92.
101. 102. 106.

70) In Hist. Nat. L. XXVIII. c. 7. 19.

nam propter remedia aduersus sterilitatem laudatam, aliasque. Etsi quidem ex verbis PLINII nihil effici colligique posse quidam autumant, num ingenuae fuerint nec ne, tamen quum scriptis et remediis fama celebratae sunt, veri maxime simile videtur eas fuisse feminas non ex infima plebe et seruili conditione. Maximum autem sententiae meae robur addunt eiusdem PLINII ⁷¹⁾ verba, dicentis: *Obstetricum nobilitas non alio succo efficacius curari pronunciauit corporum pruritus nitro addito, vlcera capitum, porriginis, nomas praecipue genitalium* Sed obstetrices nobilissimas quoque interdum fuisse feminas ex eo liquet, quod THEODORVS PRISCIANVS, QVINTVS OCTAVIANVS quoque cognominatus, suum libellum *de morbis mulierum* inscriptum VICTORIAE ⁷²⁾ cuiusdam inscripserit nomini, quod sane non factum fuisset, nisi stirpis claritate, doctrinae copia, eruditionis amplitudine et elegantia admodum fuisset commendata, nam veteres tantummodo laudatis viris suos ingenii fetus et feminis conspicuis laudatissimisque offerre consecrareque soliti fuerunt. Neque deest nobis argumentum subsidiarium a *Trotula* petatum, cuius liber *de morbis mulierum* extat, in quo auctor se feminam

atque

71) Libr. cit. c. 6.

72) In edit. Argent. 1532. Qualis fuerit illa femina dici vix potest, praesertim quum aliae Prisciani editiones alio nomine ipsam salutare soleant.

atque
est
debe
veru
aliis
tame
tunc
se n
ac p
liter
stero

locu
et a
obst
con
tum
anir
tur.
fem
dar
aud

73)
N
74)

atque obstetricem jactat; etsi, fatendum enim est quid res sit, hoc pro mero figmento haberi debeat, et Medicum Salernitanum huius libri verum auctorem Vir Ill. GRVNERVS ⁷³⁾ cum aliis profiteatur atque argumentis euincat; hoc tamen non obstante illud murus aeneus esto: tunc temporis a feminis artem obstetriciam fuisse non solum exercitam, sed etiam ita cultam ac perpolitam, ut et preecepta illius egregia literis mandare sui que nominis gloriam ad posteros propagare potuerint.

§. V.

Relatio obstetricum ad medicos unde.

Facili negotio quaestionem cur obstetrices locum inter medicos occupauerint, dirimere et ad eam respondere possemus sic, quia ars obstetricia partem medicinae antiquissimis jam constituerit temporibus. Quare hoc argumentum, per nos liceat, reliquis viam pandat in animos, ut maior certitudo ceteris pronascatur. VLPIANVM ⁷⁴⁾ audiamus, qui prodidit feminas quoque medicamentis adhibitis grauidarum in se suscepisse curam: *sed et obstetricem audiant, quae utique medicinam exhibere videtur.*

73) In peculiari commentatione, cuius titulus est: Neque Eros neque Trotula, sed etc.

74) L. I. §. I et seq. π. de variis et extraord. cognit.

tur. Quae certe verba, si obiter consideraue-
 ris, ambigue prolata esse videntur, hunc siqui-
 dem admittunt sensum, potest medicinam pro-
 pinare ab alio praeceptam et paratam: refra-
 gantur autem huic explicationi sequentia sta-
 tim verba: *Medicos fortassis quis accipiet etiam
 eos, qui alicuius partis corporis et certi doloris
 sanitatem pollicentur etc.* Ergo quum medici
 vere pollicentur et remediis rite adhibitis sa-
 nitatem procurant, sic et obstetrices idem fa-
 ciunt, quomodo igitur verba Legislatoris de
 medico sunt interpretanda; sic etiam de ob-
 stetrice accipere ea licet. Proinde autem
 obstetrices et remedia praescribendo exhi-
 bendoque grauidis, parturientibus et puer-
 peris praesto fuisse idem VLPIANVS ⁵⁷⁾ sta-
 tuit: *Si obstetrix medicamentum dederit, et in-
 de mulier perierit, ex Labeone distinguit, ut
 si quidem suis manibus supposuit, siue pessum
 subdidit, videatur occidisse; sin dedit, ut mu-
 lier sibi offerret, in factum actionem esse dan-
 dam; quod hoc casu causam mortis potius prae-
 stiterit, quam occiderit.* Subsistamus paulu-
 lum in explicando hoc loco, qui non solum
 egregie potest illustrari, sed et nobis fauere
 remque, cuius defensionem suscepimus, magis
 magisque confirmare videtur. Docemur enim
 hac lege, obstetrices esse medicas, eas, si deli-
 querint ratione remediorum, esse ex legibus
 punien-

75) L. IX. in princ. D. ad L. Aquil.

pun
 vili
 eas
 neq
 dor
 sum
 rior
 mer
 tur.
 sunt
 πεσ
 δια
 Par
 rup
 scel
 pra
 φθ
 imp
 pro
 dici
 me
 par
 lita
 era
 qu
 mar
 can
 vte

76)
77)

puniendas, hanc poenam ipsis a magistratu civili esse infligendam, ergo actiones aduersus eas competere, quia sunt ingenuae personae; nequaquam seruae, quae herorum subiectae dominio ab ipsis castigandae puniendaeque sunt. Medicas obstetrices nominandas vteriore probatione non indiget, quum medicamentum dare et pessum supponere dicantur. Iam vero medico sancte haec iniuncta sunt ab *COO* ⁷⁶⁾ sene: Ὁμοίως δὲ οὐδὲ γυναῖκὶ πησσὸν Φθόριον δάσω. Ἄγιως δὲ καὶ ὀσίως διατηρήσω βίον τὸν ἐμὸν, καὶ τεχνὴν τὴν ἐμήν. Pariter neque mulieri pessum ad foetus corruptionem subiiciam. Sed castam et ab omni scelere puram, tum artem, tum vitam meam praestabo. Iure quaeritur, quid sit *πησσὸς Φθόριος*? Veniam nos a lectoribus nostris impetraturos esse arbitramur, si obiter haec pro modulo virium illustrare tentemus. Medici veteres *πησσὸς* et *πησσαριά* appellant remediorum formulas, in mulieribus intra vterum, partesque illas, qua sunt feminae, adhiberi solitas. EX PAVLI AEGINETAЕ ⁷⁷⁾ opinione erant olim pessi lana pexa, vel aliud quidpiam, quod teres pyramidalis figura, et in digiti humani formam effingebatur, excipiendis medicamentis, quae pro diuerso consilio medici, vtero ad eius affectus necessum videbatur immitti.

76) Vide Iusiurandum in medio.

77) De re medica. L. III. c. 61.

mitti. Alias vocantur *πρόσθετα suppositoria*, aut *subdititia*, etiam *προσθέματα* et *ἐγκολπισμοί*, quod *intra pudoris sinum* applicantur. Haec suppositoria sunt vel *salutaria*, vel *corruptoria*, de posterioribus hoc loco agendum. *Pessus corruptorius* autem dicitur, qui in gravidis tantum, nec alio fine adhibetur, quam quod id, quod utero conceptum est, corrumpatur, vocantur alias *Φάρμακα Φθόγια* et *ἐκβολια eiectoria*. Iam colligo: quibus medici functiones competunt, illae etiam ad eos referuntur; unde iure ad medicos pertinent obstetrices. Quaecumque autem cum medico idem peccatum commisit, iisdem obnoxia quoque poenis est. Iam vero leges grauissimas poenas eiusmodi irrogandas personis sanxerunt, quas hic apponere lubet. VLPIANVS ⁷⁸⁾ *mulierem, si visceribus suis vim intulisse constiterit, quo partum abigeret, a praesule provinciae in exilium saltim exigendam putavit, idque temporale tantum debere esse* TRYPHONIANVS ⁷⁹⁾ *voluit, si factum fuerit a muliere post diuortium praegnante, nec marito jam inimico filium parere cupiente.* Grauissimas vero seuerissimasque poenas irrogandas esse abortionis poculum dantibus PAVLVS ⁸⁰⁾ arbitratus

78) L. IV. D. extrao. crimin. et L. si mulierem D. ad L. Corn. de ficar.

79) L. XXXIX. D. de poenis.

80) L. XXXVIII. D.

tratus
mali
amissio
homo
vit.

Grati
simplic
runt.

NIAN

quod a

tum si

lis da

maiori

huculo

nostran

enim j

tur, q

ratissim

ta, qu

tum i

lam ve

est ora

tricibu

summo

sacratif

1) In

2) In

3) L.

tratus est, licet dolo non faciant, tamen quia
 mali exempli res sit, honestiores in insulam
 amissa parte bonorum relegari, sin mulier aut
 homo eo perierit, summo supplicio affici decre-
 vit. VALENTINIANVS ⁸¹⁾ vero, Valens et
 Gratianus infantis necandi piaculum aggressos
 simpliciter supplicio capitali puniendos censue-
 runt. Et CICERO ⁸²⁾ atque ex ipso TRYPHO-
 NIANVS ⁸³⁾ commemorarunt, mulierem Milesiam,
 quod ab heredibus secundis accepta pecunia par-
 tum sibi medicamentis ipsa abegisset, rei capita-
 lis damnatam. Abstinemus a compilatione
 maiori scriniorum Iurisperitorum, quum quae
 hucusque a nobis fuere dilucidius proposita
 nostram legem optime interpretentur. Si
 enim jam alii poena grauissima digni censentur,
 qui pessis procurandis et applicandis paratissimi
 sunt, quae et qualis illis imminet multa,
 qui manibus suis indunt, et necando foetum
 illas innocentissimo polluunt sanguine. Nam
 vero reuertimur in viam, vnde digressa
 est oratio, atque addimus, hanc poenam obstetricibus
 impositam a magistratibus exigendam summoque
 rigore esse exsequendam, quia sunt sacratissimarum
 legum custodes, salutisque publicae

81) In L. poen. C. ad L. Cornel. de Sicar.

82) In orat. pro A. Cluentio, cap. 32.

83) L. cit.

blicae curatores, vitaeque eiuum seruatores optimi. Quibus ex omnibus denique hoc sequitur vltro, aduersus obstetrices propter male facta competere actionem, ipsis dicam esse scribendam, atque dicta causa eas damnandas, quia tanquam ingenuae personae deliquerint, quae non nisi implorato auxilio magistratus poenas promeritas luere tenentur. Si diutius commemorandis delictis inhaerere vellemus, ipsi aduersus modestiam delinquere et peccata erga lectores non adeo leuia comittere videremur, quare nihil amplius addimus, quam quod obstetricibus, illis medicorum fidis comitibus, nonnisi honorificum ac iucundum esse potest: Eorum enim memoria ad posteros adeo honoris testificandi atque cultus prosequendi gratia per *inscriptiones* propagata, si in medicina facienda rite sunt versatae; sic enim apud **GV-DIVM**⁸⁴⁾ mentio fit medicae a mammis sic:

TORELLIA T. L. MELANIONA
MEDICA. A MAMM.
ANN. XL. SE. VIVA. FECIT. ET
VRN. MARMOR. POSVIT.

Ingenue quidem fateor me operosa quidem disquisitione cognoscere non potuisse, num haec TORELLIA fuerit obstetrix, quum autem mammarum cura partem artis obstetriciae et morbum grauidarum et puerperarum

84) Inscript. CCXXIII. 6.

constituit, me non longius a veritate aberraturum esse arbitror, si coniciam eam fuisse obstertricem ingenuam, et animi dotibus, medendique arte, nobilitatam et condecoratam.

§. VI.

Aestimatio medicorum et obstetricum non ad ingenuos spectauit.

Rite omnibus, vti quidem nobis persuademus, pensitatis, tractatis, et fere absolutis, quae super hoc argumento nobis ante oculos obuersabantur, ad aestimationem deuenimus in lege sic expressam: *aestimari volumus medicos et obstetrices sexaginta solidos.* Ne tirones quidem historiae Romanae et antiquitatum fugit, solidos viginti vnam efficere libram, vnde supputando colligitur sexaginta solidorum siue trium librarum pretium, vile satis pretium medicorum aequae ac obstetricum fuisse. Quae quum ita sint, eum omnis sanae rationis vsum paene perdidisse existimo, qui statuat atque contendat omnes medicos et obstetres tam paruo et vili venisse pretio, siue omnes seruilis fuisse conditionis; aut enim statuamus Romanos fuisse erga artes liberales iniquissimos, vt quaedam pro ignominiosis habuerint, aut ingrattissimos erga strenuos illarum cultores, quod tamen nemo asserere audebit. Nam Romanos et

literarum fuisse amantissimos res ipsa loquitur, et illos remuneratos esse egregie eos, qui de eorum salute et vita bene meruerint, ingenti statuarum, monumentorum copia et honoribus publice exhibitis, praemiiisque largissimis datis, comprobatur. **PLINIVS** ⁸⁵⁾ quanta auctoritas valuerit medicorum apud Romanos, quanti quot annis meruerint, et quantas comparaverint sibi opes, exponit hoc modo: *Multos praetereo medicos, celeberrimosque ex iis Cassios, Calpitanos, Aruntios, Albutios, Rubrios CCL HS. annua mercede iis fuere apud principes. Q. vero Stertinius imputavit principibus, quod HS. quingenis annuis contentus esset: sexcenta enim sibi quaestu urbis fuisse numeratis domibus ostendebat. Par et fratri eius merces a Cl. Caesare infusa est: censusque, quamquam exhausti, operibus Neapoli exornata, haeredi HS. CCC reliquere, quantum ad eam aetatem Aruntius solus. Exortus deinde est Vectius Valens adulterio Messalinae Claudii Caesaris nobilitatus, pariterque eloquentiae affectator. Is eam potentiam nactus, novam instituit sectam. Eadem aetas Neronis principatu ad Thessalum transfiliuit, delentem cuncta maiorum placita, et rabie quadam in omnes aevi medicos perorantem: quali prudentia ingenioque, aestimari vel vno argumento abunde potest, quam monumento suo, quod est Appia via, Iatronicem se*

in scri-

85) In. Hist. Nat. L. XXIX. c. I.

trig-
quan-
tior
meri-
seru-
que
bus
stru-
hi
tant-
gnu-
in le-
rum
omn-
haer-
lum
men-
rum
cont-
buer-
est.
fuit
med-
pulu-
ris f-
relic-
rent-
dom-
que

*inscripserit. Nullius histrionum equarumque
 trigarii comitator egressus in publico erat:
 quum Crinas Massiliensis arte geminata, ut cau-
 tior religiosiorque ad siderum motus ex ephe-
 meride Mathematica cibos dando, horasque ob-
 seruando, auctoritate eum praecessit. Nuper-
 que centies HS, reliquit muris patriae, moeni-
 bus quoque aliis paene non minori summa ex-
 structis. Haec animo meo perpendens vix mi-
 hi persuadere possum quemquam Quiritium
 tantopere insaniisse, ut hominem adeo ma-
 gnum quotannis lucrum acquirentem, vili sed
 in lege Iustiniana constituto, sexaginta solidor-
 um pretio venderet. Fingamus interim
 omnes medicos fuisse seruos, qui factum est, ut
 haeredes scribere potuerint, quum seruus nul-
 lum poterat ex iure Romano condere testa-
 mentum. Si medici fuerunt serui, sane eo-
 rum libertas ita circumscripta fuit, ut in alios
 conuitia et calumnias impune vibrare non de-
 buerint, quod tamen apud Plinium factum
 est. Si medici fuerunt serui, ipsis nequaquam
 fuit permissum, ponere sibi monumenta. Si
 medici fuerunt serui, qua ratione Senatus Po-
 pulusque Romanus, qui et gloriae et hono-
 ris fuit studiosissimus semper, pecuniam ipsi
 relictam eo consilio, ut moenia, ut muri exstrue-
 rentur, adsumere potuit, quae vi legum ad
 dominum redire debebat. Itaque quaecun-
 que hucusque a nobis litteris consignata sunt,*

eo

eo potissimum tendunt, ut doceamus, legem
Iustiniani de medicis esse justo modo circum-
scribendam limitibus, et ab ea medicos et
obstetrices nobiliores esse excipiendos, neque
subiiciendos aestimationi, quum officia eorum
non sint seruilia, sed amica et libero ingenuo-
que homine digna, et toti generi humano
salutaria. Iam vela contraho, me enim super
hac re satis dixisse sentio, et si non ubique
rem acu tetigerim, id humanissimos lectores
exiguitati ingenii mei tribuant velim, meque
excusatum habeant, etiam atque etiam ob-
testor.

gem
um-
s et
que
rum
uo-
ano
per
que
ores
que
ob-

5

Ma 1738

S

ULB Halle

3

005 311 756

Inches

Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

M E D I C V S V T R I V S Q V E S E X V S

A D

I V S T I N I A N I L . I I I . C . C O M M
D E L E G A T

I L L V S T R A T V S

A

C A R O L O A V G V S T O S C H E I B I O

Z I T T A V . L V S . M . C

L I P S I A E ,

A P V D V I D V A M I . G . B Ü S C H E L I I ,

M D C C L X X X I .

Ma 1738